

İslâm, sadelik ve kolaylıklar diniidir «3»

SÜNNETDEN BAZI KOLAYLIK DELİLLERİ

«Andolsun size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelirdi, üstünüze çok düşkündür, mü'minlere çok re'fetli çok merhametlidir» (et-Tevbe: 28).

«Ve seni sade âlemlere rahmet olarak göndermişizdir» (el-Enbiya: 107).

«Peygamber mü'minlere nefislerinden daha evlâdir, zevceleri de mü'minlerin analarıdır...» (el-Ahzâb: 6).

Bu âyeti şu hadîş gayet güzel tefsir etmiştir:

Ebu Hureyre (R) den (şöyledem) :

Peygamber (S) söyle buyurdu: «Hiç bir mü'min yoktur ki ben ona dünya ve âhiret işlerin) de (kendisinden) daha yakın olmiyayım. İsterseniz (delil olmak üzere), «Peygamber, mü'minlere nefislerinden daha yakındır...» âyetini okuyunuz. Herhangi bir mü'min ölü de mal bırakırsa bu mala kim olursa olsunlar onun asabesi varis olsun. Herhangi bir mü'min de borç, yahud (fakir bir) âile bırakırsa o da bana gelsin. Ben onun velisiyim». (Buhârî, Tefsîr, sûretü'l-Ahzâb).

«Ben ancak (âlemlere) rahmet için gönderildim, azab için gönderilmemiş» (Buhârî).

Ebu Hureyre (R) den : Kendisi Rasûlullah (S) in: «Allah'ım! Herhangi bir mü'mine ağır bir söz söylemiş olursam, Sen o sözümü kiyamet gününde o mü'min için sana yakınığa bir vesile kıl» buyurduğunu işitmisti (1).

U âyetlerde ve hadîslerde takdim ve tavrîf buyurulan ulu peygamberin beşeri hayatı, insanlık için baştan başa kolaylık örnekleriyle dopdoluudur :

«Sabit olmuştur ki Nebîyy (S), din ve dünyâ işlerinde, kendisine muhtaç olunan şeýlerin cümlesinin beyanını getirmeden vefat etmemiştir. Şöyledi ki Nebîyy (S) din işlerini müfassal olarak getirmiştir, dünya işlerini de külli kaideerde icmâlen göstermiştir. Bunlar da

sûrânin meşrûiyeti, kolaylık, güclü-ğün kaldırılmazı, zarûretler ve bütün zamanlara ve hallere muvâfik olan diğer birtakım kaideelerdir. Bu, sünnet ehlinden kimsenin muhâlefet etmediği bir hususdur» (2).

Simdi Kur'anın mübelliği ve ilk tatbîkçisi olan büyük peygamberin, İslâmın sadeliğ ve kolaylığına delil olabilecek bazı hadîslerini yalnız Buhârî ile Müslim'in «el-Câmiu's-Sâhih»leri muhtevasından alarak sunuyorum :

Ebu Hureyre (R) dan, Rasûlullah (S) söyle buyurdu : Aziz

(1) Buhârî, Da'avat, «men âzeytuhu fec'alhu lehû zekâten ve rahmeten»; Muslim, Birr ve's-sila ve'l-âdâb, «men leanehû'n-Nebîyyu (S) ev da'a aleyh...»; el-Lü'lüy ve'l-Mercan, III, 257 -1673.

(2) Şeyh Ali Mahfûz, el-İbda' fi madâri'l-İbtida' s. 89.

M. SOFUOĞLU

(İst. Yük. İslâm
Enst. Öğre. Üyesi)

ve celil olan Allah (kullarının hase-nât ve seyyiâtını yazmağa memur olan meleklerine) her zaman söyle emreder: Kulum fena bir iş yapmak istediginde iradesini tahakkuk ettir-medikçe onu hemen defterine kaydetmeyeiniz. Eğer o fenalığı yaparsa o yaptığı fenalığın bir mislini yazınız. Eğer benden sekincerek yapmaz, bırakırsa bu defa onun hisabına bir sevab yazınız. Bir de kulum bir iyilik yapmak ister de yapamazsa, ona bu güzel niyetine mükâfat olarak bir sevab yazınız. Eğer yaparsa yaptığı o işin mükâfatını on mislinden yedi yüz katına kadar yazınız. (Buhâri, Tevhid, rak. 126). Ebu Saïd (R) den: Dedi ki: Ali b. Ebî Talib, Rasûlullah (S) e, Yemen'den, dibağlanmış bir deri içinde toprağından arıtlılmış bir mikdar altın gönderdi. Rasûlullah onu (Ci'râne'de iken) dört kişi: Uyeyne ibn Bedir, Akra' ibn Hâbis, Zeydu'l-Hayl ve Alkama ibn Ulâse arasında taksim etti. Ashâbindan bir adam: Bizler buna onlardan daha haklı idik dedi. Bu, Peygambere ulaştı. Bunu üzerine: «Ben semâdakilerin emini ve sabah akşam bana semânim haberî gelirken, sizler bana emniyet etmiyor musunuz.» dedi. Hemen gözleri çukur, şakakları taşkin, anlı çıplak, sakalı sık, başı tıraşlı, izâri cemrenmiş bir adam kalkıp: Ya rasûlallah! Allahdan kork dedi. Rasûlullah: Sana yazıklar olsun, ben Allah'dan ittikâ etmeye yer ahâlisini en haklısı değil miyim? buyurdu. Sonra adam dönüp gitti. Bunun üzerine Halid ibn Veli'd: Yâ Rasûlallah, onun boynunu vurmayaymış mı? dedi. Rasûlullah: Hayır, muhtemel ki o namaz kilar bir kimsedir, buyurdu Halid: Nice namaz kılan vardır ki kalbinde olmayan (imân)ı diliyle söyler dedi. Rasûlullah da: «**B**en **i**ns**a**nl**a**rın kalp**l**er in içi n*i* deli parastimak la ve karınl**a**rını yarmak la emrolun madımı» buyurdu (Buhâri, Muslim).

Şu'be ibn Haccâc, Ezrâk ibn Kays'dan söyle rivâyet etmiştir:

EZRAK demiştir ki Ehvaç'da Harûriyye ile harp ettiğimiz günlerde (Düceyle) nehr(inin) kenarında bulunuyorduk. Birisi de orada binitinin gemini elinde tutarak namaz kılıyor —ki râvi Şu'be bu namaz kılan zâtın Eslemi Ebû Berzeh (R) olduğunu haber vermiştir— Namaz kılarken hayvan, Ebû Berze'yi çekmeye, o da hayvana uymaya başladı. Bu vaziyete şâhid olan bir hârici: Yâ Rabb su ihtiyara cezasını ver dedi. Ebû Berze namaz-

dan fâriğ olunca ona söyle cevap verdi: Senin sözünü işittim, ben Rasûlullah (S) ile birlikte altı yahut yedi, yahut sekiz gazâda bulundum. Rasûlullah'ın (namazda ve sair hu-suslarda ümmetine dâima) k o - l a y l i k g ö s t e r d i g i n e ş a h i d o l d u m . Şimdi benim hayvanın hareketine uysal olmaklığı onu (başı boş) bırakmaklığımdan daha hayırlıdır. (Cünkü bırakınca) hayvan yemliğine donektir. O zaman benim için (uzak men-zilime gitmek) güleşecektir (Buhâri, Salât, izâ infeleteti't-Dâbbetü).

Âîşe (R) dan; Dedi ki: Rasûlullah (S) i'tikâf yapmayı murad ettiği zaman, sabah namazını kilar, sonra i'tikâf yerine girerdi. Kendisi Ramazandan son on günde i'tikâf etmeyi murad ettiği de kubbesinin kurulmasını emretmişti. Kubbe de kurulmuştu. Hemen Zeyneb de kubbesinin kurulmasını emretti ve kuruldu. Peygamber (S) in zevcelerinden başkası da kubbesinin kurulmasını emretti, çadırlar kuruldu. Rasûlullah sabah namazını kılınca bir de baktı ki birçok kubbeler... Kadınlara hitaben: «Tâati mi murad ediyorsunuz?» buyurdu ve hemen kubbesinin yıkılmasını emretti. Kubbe izâle edildi, Rasûlullah o Ramazan i'tikâfi terketti, nihayet sevvalin ilk on gününde i'tikâf buyurdu (Muslim, İtikâf; Muslim bi-Serhi'n-Nevevi 8/68-69).

İbni Abbâs (R) dan:

Rasûlullah (S) «...Sizleri dinde ifrat gitmenizden sakındırırmı. Sizden öncekileri ancak dinde aşırı gitmek helâk etmiştir» buyurdu (3).

Âîşe (R) den, dedi ki: Rasûlullah (S) söyle buyurdu: «Allah Taâlâ beni sıkıntı ve zahmet verici ve bânu arzu edici olarak göndermedi. Fakat Allah beni m u a l i i m — öğretici, bildirici — ve k o l a y - l a s t i r i c i olarak gönderdi.» (4).

Abdullah ibn Amr (R) dan, söyle demiştir: Peygamber (S) sözünde, fiil ve hareketlerinde taşkınlık yapacak seciyede değildi, taşkınlık da yapmış değildir. Abdullah herkeş: İyi biliniz ki sizin en güzel huylunuz, en hayırlı olanınızdır dedi (5).

«Demek mahzâ Allahdan bir rahmet iledir ki sen onlara yumuşak bulundun, eğer kaba, katı yürekli olsaydin, elbette onlar etrafından dağılıp gitmişlerdi. O halde kusurlarını afvet (Allah'dan da) günahlarını istigfar ediver. İş hususunda onlara müşavere et. Bir kere de azmettin mi, artık Allah'a güvenip dayan. Çünkü Allah kendine güvenip dayananları sever. Allah size

yardım ederse artık sizi yenecek yoktur. Sizi yardımsız bırakırsa ondan sonra size yardım edecek kimdir. Mü'minler ancak Allah'a güvenip dayanmalıdır.» (Âlu İmrân: 159-160).

C ÂBİR ibn Abdillah (R) dan: Rasûlullah (S): «Satarken, alırken, alacağımı taleb, borcunu edâ ederken, müsamaha ve kolaylık gösteren kimseye Allah rahmet eylesin» buyurdu (Buhâri, Büyü').

Bu hadiste alışveriş ve bütün medenî muâmelelerde k o l a y l i k v e m ü s a m a h a n i n iltizam edilmesine, güzel muâmeleye, iyi ve güzel ahlâkin içâblarının yerine getirilmesine gayet belîg bir teşbih vardır.

«Dîninizin en hayır-lisi en kolay olanı dır.» (Buhâri, Ahmed ibn Hambel, Taberâni: Mihcân'dan).

Ebû Hureyre (R) dan, söyle demiştir:

Peygamber (S) buyurdu ki: «Mu h a k k a k k i d i n b i r k o l a y l i k t i r . Din husûsunda kendini zorlayan herkesi din mutlaka gâlebe eder. Öyle olunca (ifrat ve tefrite sapmıyarak) doğru ve mu'tedil hareket edin, yaklaşın, sevinin. Sabah akşam ve geceenin bir cüz'inde (Allahdan) yardım isteyin» (6).

(3) Buhâri, İ'tisâm, mâ yükrahu mine't-taamküki ve't-tenâzui fil'ilim ve'l-Çuluvv fi'd-dîn ve'l-bid'a li-kavâlihi Taâlâ: Yâ ehle'l-kitâb lâ taâglû fi dînikum ve lâ tekâlû Ala'llâhi ille'l-hakka... (en-Nisâ: 171 — Bab başı olarak —).

Nesâî, Sûnen, İltikâtu'l-hasâ V, 268.

(4) Muslim, Radâ, Beyânu enne tahrîrahü im'reatehu la yekûnu talâken illâ bi'n-niyyeti; Muslim, bi-serhi'n-Nevevi 10/81.

(5) Buhâri, Menâkib, sıfatu'n-Nebiyy (S); Muslim, Kesretu hayâhi (S). el-Lâ'ilîi ve'l-Mercân... III, 135 «1500».

(6) Buhâri, İmân, ed-dânu yûsrûn.

Hadisin telkîn ettiği fâideler:

a. Amellerde rîfka teşvîk.

b. Orta yolu tutmak ve nefis üzerinde külfet yüklememek. Çünkü Allah Teâlâ bir kolaylaştırma ve bir rahmet olarak kullarına birtakım tâat vazifele-rini vakit vakit vâcib kılmıştır.

c. İbadetlerde nesat vakıflarına ten-bîh. Çünkü; ğuduuv, revâh, ve îdlâc, yolcunun faziletli ve nesâli vakitleridir. Hakîkatte dünya hayatı da, âhiret yolcusu olan insanlar için bir yol ve yolculuktan ibaretir. Binâenaleyh peygamber, ümmetine fırsat ve feraq vakile-rinden ganîmetlenmelerini tenbîh etmiş-tir (Aynî, I, 278 özetlenmiş olarak).

Ebu Hureyre (R) den :

Peygamber (S) söyle buyurmuştu: Ben sizi kendi halinize bırakıtmam müddetçe siz de beni kendi halime bırakın. Sizden önceki milletler ancak sualleri ve peygamberlerine karşı ihtilâfları yüzünden helâk olmuşlardır. Bir şeyden sizin ne yettiğim zaman ondan çekinin, bir sey emrettiğim zamanda da gücünüzün yettiği derecede onu yapın» (7).

EBÜ Hureyre (R) den :

Peygamber (S) söyle buyurdu: «Ben size neyi yasak ettiysem ondan çekinin, size neyi emrettiysem ondan gücünüzü yettiği kadarını yapın. Sizden evvelki ümmetleri ancak mes'elelerinin ve peygamberlerine karşı ihtilâflarının çokluğu helâk etmiştir. (Buhâri, Muslim, Tirmizi, Tâc, I, 37, biraz lafiz farklıyla Buhâri, İ'tisâm, İktidâ süne'n-Nebiyy (S)).

AİSE (R) den, söyle demiştir :

Rasûlullah (S), kâh biz kendisini iftar etmiyor sanacak derecede oruç tutar bazan da hiç oruç tutmuyor diyecek kadar iftar ederdi. Rasûlullah (S) in ramazandan başka bir ayın orucunu tamamladığını görmedim. Şabandaki kadar kendisinde çok oruçlu olduğu bir ay da görmedim.

Ve yine Âîse'den gelen bir rivâyette şu ziyâde vardır :

Rasûlullah (S) « a m e l d e n tâkat getire b ile c e g i n i z i (üzerinize) a l i n i z . Siz (ibâdetten) bezmedikçe Allah sevab vermekten bıkmaz» der idi. Nebiyy (S) e göre en sevimli namaz, az olsa da, devamlı kılınan namazda. O, herhangi bir namazı kılmaya başlayınca ona devam buyururdu (Buhâri, Savmu Şa'bân).

Ummu'l-Mü'minîn Âîse (R) den: söyle demiştir :

Rasûlullah (S) ashâbına emrettiğim zaman (dâima) tâkat getirecekleri amelleri emredelerdi (o zaman ashâbı): Ya Rasûlallah biz senin gibi değiliz. Allah Taâlâ senin olmuş ve olacak günahlarına meydan vermemiştir derlerdi de, bundan dolayı Rasûlullah öfkesi izleri yüzünden bilinecek kadar kızardı ve ondan sonra da: «En ziyâde takvâ olanınız ve Allah'ı en çok bileniniz şüphesiz ki benim» buyururlardı (8).

Âîse (R) den: Dedi ki: Rasûlullah bir sey yaptı ve onda ruhsat ol-

düğunu bildirdi. O işten bazı kimse çekindiler. Bu çekingenlik Nebiyy (S) e erişince hemen bir hitabe yaptı. Allah'a hamd ettikten sonra söyle buyurdu: «Benim yapmakta olduğum şeyden çekinen bu kimselerin hali nedir? Vallahi ben Allah'ı en çok bileniniz ve ondan en çok korkanınızымdır» (9).

Enes (R) den : Dedi ki: Nebiyy (S) in zevcelerinin evlerine Peygamberin ibadetini sormak için bir cemâat geldi. Kendilerine (bu hı susta) bilgi verilince onu azımsamış gördüler de birbirlerine şunları söylediler: Biž nerede, Rasûlullah nerede! Onun geçmiş gelecek günahları mağfiret olunmuştur. Onlardan biri: Bana gelince ben, ömrüm müddetince geceleri namaz kılacağım; diğer; ben ömrüm müddetince oruç tutacağım ve (bir gün bile) iftar etmeyeceğim, diğer biri, ben kadınlardan ayrılrıım ve ömrüm süresince evlenmem dedi. Sonra Rasûlullah onların yanına geldi ve sunuları söyledi: «Sizler söyle söyle diyen kimseлерiniz. Dikkat edin ki vallahi ben Allah'dan en çok hasyet duyanınız ve Allah'a en fazla korunanızımdır. Fakat ben hem oruç tutar, hem iftar eder, hem namaz kilar, hem uyur ve hem de kadınlara yakın olurum. Şu halde kim benim sünnetimden yüz çevirirse o benden değildir» (Buhâri, Muslim).

Âîse (R) den: söyle demiştir: Rasûlullah (S) iki sey arasında muhayyer kilindi mi günah olmadığı müddetçe o muhakkak onlardan en kolay yılanı alırdı. Eğer günah olursa ondan halkın en uzak bulunanı Rasûlullah olurdu. Rasûlullah (S) kendisi için kin tutup öc almamıştır. Ancak Allah'ın hurmetinin yırtılmış olması müstesnâ. Bu takdirde işlenilen hurmetsizlik sebebiyle Allah için (öfkelenir) intikam alırdı (10).

iBN Ömer (R) den: söyle dedi: Rasûlullah (S): «Mü'min kişi kendisine haram bir kan bulasma-dıkça dininden bir genişlik içinde dir» buyurdu (11).

Âîse (R) den: Söyledemiştir: Bir cemâat: Ya Rasûlallah! Bazi kimse bize et getiriyorlar. Bunlar (keserlerken) hayvan üzerine Allah'ın ismini zikrettiler mi, etmediler mi bilmiyoruz dediler. Rasûlullah (S): «Bu et üzerine bismillah deyiniz, sonra onu yeyiniz» buyurdu (12).

Üzerine Allah'ın ismi anılmayan dan yemeyin, çünkü o bir fisikter (el-En'âm: 121) âyetinin sarâhati yanında bu genişlik ve tatbîkat kolaylığından dolayı Allah'a sonsuz hamd ü senâlars olsun!.

(7) *Buhâri, İ'tisâm, İktidâ bi-süne-ni'r-Rasûl (S). Muslim, Hacc, farzu'l-hacc merreten fi'l-umuri.*

el-Lü'lüü ve'l-Mercân... II, 81 «84».

(8) *Buhâri, İman, b. Kavlu'n-Nebiyy (S): Ene a'lemukum billâhi...*

(9) *Buhâri, Edeb, men lem yüvâcihi'n-nâse bi'l-itâbi. Muslim, Fadâil b'il-mihi (S) ve siddeeti hasyethi.*

el-Lü'lüü ve'l-Mercân... III, 145 «1518».

(10) *Buhâri, Menâkıb, b. Sifati'n-Nebiyy (S).*

Muslim, Fadâil, b. Mubâdetihî (S) li'l-a'sâm ve'h-tiyârîhi mine'l-mü'bâhi eshelehu ve intikâmihi li'l-lahi inde intihâki hurumâtihî.

Muslim, bi-serhi'n-Nevevi 15/83-84.

(11) *Buhâri, Diyât; Tecrit Ter. XII, 285 «2093»; Aynî, Umdatü'l-Kâri, XI, 186.*

(12) *Buhâri, Ebû Dâvûd, Nesei ve İbn Mâce, Tecrid Ter. VI, 428 «961».*

